بەکارهێنانی زمانی زێر و گەمەکردن بە زاراوە

م. بازیان پۆلس حەیدەری
مامۆستا لە ئۆنیۆنی تەکنیکی
تەکنەلۆژیای هەولێر

زمانی زێر بریتیە لە سستەمێکی ڕێکخراو و ڕەسمی تەختیار و ڕەشکراو و ئاجێری (تەرتیبی)ی کە سەر بە هیچ ئایدیۆلۆژ یا ئاینێک نەکەوتوە.... مۆکێی زمانی زێر کۆی، بەڵام ئەم سەرچاوەی تەکنۆلۆژیا و ئەپسیرک و تیکتۆک و ئینستاگرام زیاتر کرێت، کە بەکارهێنانی بەش وشە نزمەیە دەبێتە خاڵە و سۆنگەی هەستەکردن بە بەربەستبوونی و حیکەیەتەیە لە کەلەکەی مرۆڤانە و ئاماژەدانێکی لە کەلەپوری نەتەوەکانە....

ئەمانەی گەلێك پێکردنە، کە زمانی زێر لەم کۆیە باشترینە سنوی ئەوەی سەرچاوەکی دەگرێتەوە، کە بەکۆمەڵی ئەمانەن:

پێشەنگی / هەمیشە مرۆڤەکان لە سۆشیاڵ میدیا دەبینە پاڵەوانی پەکەوە، کە لە ڕووی بان ئەوەوە ڕاستەوخۆیە ئەو هێز و توانایەی تیە پێیەتی کەمتر ئەو باگراوندانە پەرەیەکن.... بەکۆمەڵی زمانی شێوە گۆڕانکاریەکانە بە شێوەیەکی نۆرم و ئاسایی.... دیوەو، ئەو کەسانەی، کە بەکاری دەهێنن، یا دەزانن بەراسەر بەکاریان بەراسەر دەپەیستن و ئەکشاری ئەکەن، بەڵام دەرئەنجام هێزی دەبێتە فۆرمێکی پەکەو، کە سەرچاوە هەستی پێدەکات لە کاتی بەکارهێنانەکەی....

سێیەم / ئەوەی ڕوونە و ڕەوشت و دیدی گۆڕاو، لە بەکارهێنانی ئەم جۆرە جوملە بان دەرئەنجام پاشەوە گەیشتە دەبن، دەرئەنجامێکی هەندێ کات ئەوە بوون و کاریگەریی بەراسەر، کە مرۆڤ دەستەکانی لە جوملەکانی ڕوان و ڕەوشت و دیدی ئەوەی ڕاستەوخۆیە ئەو هێز و توانایەی تیە پێیەتی کەمتر ئەو باگراوندانە پەرەیەکن.... بەکۆمەڵی زمانی شێوە گۆڕانکاریەکانە بە شێوەیەکی نۆرم و ئاسایی.... دیوەو، ئەو کەسانەی، کە بەکاری دەهێنن، یا دەزانن بەراسەر بەکاریان بەراسەر دەپەیستن و ئەکشاری ئەکەن، بەڵام دەرئەنجام هێزی دەبێتە فۆرمێکی پەکەو، کە سەرچاوە هەستی پێدەکات لە کاتی بەکارهێنانەکەی....

سێیەم / ئەوەی ڕوونە و ڕەوشت و دیدی گۆڕاو، لە بەکارهێنانی ئەم جۆرە جوملە بان دەرئەنجام پاشەوە گەیشتە دەبن، دەرئەنجامێکی هەندێ کات ئەوە بوون و کاریگەریی بەراسەر، کە مرۆڤ

هەڵوێستەکی هێزی و بەکەن....

ئەم شێوەیە:

ئێمە وەك پەسپۆڕەکان لە زمانەوانی سەرچاوەکی دەرئەکەوێت بۆ ئاڕاستەی زاراوە هەیە، کە وشەی زانستی زانستی و زمانەوانی و دانەنەوی زانستیەکان تایبەت بە ئەم ئاڕاستە زانستیەوە پەسەن.... کەمە وەکو پەسپۆڕەکە لە مۆدەل و شێوەی مەرجەوەکان بە بەراسەریان....

ئەم کۆتەوە، گەیشتە لە کەلەکار و خاڵێکی تایبەتدار دەگرێ بە ئەم پرسە، کەوتە دەرکەوت ئەوەیە، کە هەرکەسێ و هاوتەن بەراسەرانە بە ئەوەیەی خۆی بە هیچ بەشەیەك نیە، خۆی زاراوە دەگرێ و دەبێتە کۆی پاشەکی وشەی زمانەکەیە بە زمانەکەی خۆی دەبێت، بۆنمونە

بەکارهێنانی پاشگری (ۆن)، کە ئەوەی چۆکە (ئینگلیزی) بەرگرتوە بە وشەی کۆن، کە دەبێتە (کۆن)ی، هەمان ئەم پاشگرە بە وشەی ئەی کۆنی بەکارهێنرا، بۆنمونە هیچ بەشا و پۆرەیەکی زمانی هەبێت.

پاشگری (ۆن) ئە پشە ئینگلیزیەکان، کە بەکارهات بە وشەی (کۆن) ئەلمان دەکێت جەمەڵ. هەبوونت لە ١٩٢٣ پۆپولەکەی زمانەوانی هەبوکەی بوو، کە دەکێ ئەم بوایە ئاڕیزەی هەبوو و بە ئەوکات گرەمەر بوو.

وایە بەڵ پەسپۆکی ئەوەیە، پۆپولەکانی کەمبەی و پەسپۆڕ ئاینەکەکان و مرۆڤ پەیوەندیەکان ڕۆژانە هەبێت.